

Anna Hogenová: Tělo a pravdivost

Tělo hraje velmi důležitou úlohu v poznávání okolního světa, totiž tělo je tím, čím jsme ukotveni v naprosté jistotě našeho životního pobývání. Tělo je základ naší životní evidence.

Z fenomenologického hlediska je možno pochopit tělo jako noezi, jež v sobě nese svého ducha a duši jako noema, stejně tak, jako tomu bylo na počátku biblicky chápaného světa, kdy slovo bylo ztělesněno. Noeze a noema jsou základní pojmy intencionality, tj. podstaty všech našich aktivit a pasivit. Noeze se pojí k „jak?“ a noema se pojí k „co?“ Všechny aktivity a pasivity charakterizující naši celkovou existenci jsou intencionální. Noeze nesou v sobě předznačená adekvátní noemata, tj. to, jak něco vzniká, nese v sobě to, co nakonec v tomto vznikání (noezi) vznikne za předmět.

To znamená, pochybování vždy nese v sobě nějakou konkrétní pochybnost, milování nese v sobě lásku k něčemu či k někomu, myšlení nemůže být bez myšleného, tělesníci nemůže být bez ztělesněného v něčem atd. atd.

Velmi často zapomínáme, že to, jak něco děláme (např. metodologie v poznávání) predeterminuje to, co v tomto „dělání“ nakonec uvidíme jako předmět, to, co vytvořila přirozenost tohoto „dělání“, jinými slovy řečeno, naše tělo hraje v našem poznávání daleko důležitější roli než jsme ochotni si připustit. Tělesněním (noezi) totiž tělesní i věci před námi, náš život celý je intencí, jejíž noeze je představena jako naše vlastní tělo a jen to, co tělo dovolí konstituovat v noematu, je nám pak posléze dáno jako předmět našeho světa. Proto je Nietzsche přesvědčen, že tělo má „rozum“.

Evidence z latinského „evidentia“ znamená „vhled“ v němčině *Ersichtlich-keit*. Apodiktická evidence je jistota nepochybná. V

takovém případě není možno pochybovat i o platnosti negace této jistoty, protože negace apodiktické evidence je nepochybná lež. Podle Husserla není evidence „steigerungsfähig“, tj. nepřipouští stupňování jistoty. Dostaneme-li věc před svůj duchovní „zrak“ v její samosti, v její patřičné takovosti, v její tělesnosti, pak prožíváme evidenci. Každý z nás ji potřebuje a každý ji hledá, mnozí si nechají namluvit, že je to to, co vidí, slyší atd., to je to, co k nám přichází skrz naše smysly. Ale již eleaté věděli a po nich všichni přemýšlející, že věci smyslové „plynou“. Což principiálně vylučuje možnost „zastavit věci“ v jejich nepochybnosti, stálosti, umrtvenosti. Proto je empirie v podstatě metodou nevyčerpateľnou, protože věci svým „tokem“ jí vždy dodají materiál k platnosti, k činnosti. „Zu den Sachen selbst!“ (K věcem samým!) je známý a dnes již otřelý imperativ fenomenologické filosofie. Častěji však než „věci“ jsou nám předkládány představy o věcech. Tyto představy o věcech jsou vydávány za věci samy, pak se vědy takto konstituované jeví jako bohaté svým materiálem, ale ve skutečnosti jsou pouze rozmělněny do zdánlivě logických „obohacení“, což koneckonců znemožňuje pochopení a rozumění vůbec. Evidence, tj. jistota, o níž není možné pochybovat, musí být prožita jako tělesnost, tj. jako to, co je zároveň námi samými, tzn. noeze vstupují do noemat a konstituují je, v podobě naplněnosti signitivní intence intuitivním obsahem. Intuice je vidění (takřka tělesné) dané věci. Problém je, dostat ji do distance, kdy je věc zároveň námi samými, tj. problém spočívá v noetické části intencionálního oblouku. To, co je apodikticky evidentní, musí být součástí (kus) toku cogitationes, musí být v reální imanenci, nikoli v reální imanenci, ta je něco jiného. Reální imanence pozvedá nárok chápat předmětnosti psychologické deskripce jako věci reálního světa, i když jsou to věci patřící do naší imanence. Evidence se zakládá ve schopnosti proměnit věc na „kus“ reální imanence, jsme při tom, jsem tím samým. Věc není od nás oddělená, spočívá v nás,

„tělesní ve své takovosti a samosti“, pochybnost je naprosto vyloučena. Získat správný odstup, správnou distanci, znamená vlastně získat adekvátní noezi, aproximaci k věci samé.

„Sytý hladovému nevěří“, protože jeho evidence se zakládá jen v představě hladu a nikoli v hladovění samém, není možné vysvětlit barvy slepému od narození. Není možné sdělit evidentně to, co není druhý schopen prožít. Prožitek má právě jednu velkou přednost, zakládá evidenci, v prožívání tělesní jistoty, „rodí se zde“, proto jde o pregnance. Nelze je předat slovy. Stejně jako Platonovy ideje nelze předat slovy.

To, že dvakrát dvě jsou čtyři je pravděpodobně jen zvyk a pokud je to pravda, tak evidence stojí a padá se zvykem, pak všechny konsensuální teorie jsou jediným klíčem k naší budoucnosti.

Přítomnění a zpřítomnění jsou dvě různé věci. Přítomnění klade evidenci v reální imanenci, zpřítomnění má zvláštní intencionalitu, protože přítomní něco, co již bylo, tj. to, co je minulé. Pokud se zpřítomňuje něco, co nemá vztah k žádnému „nyní“, tj. něco, co nemá v minulosti urimpresi, pak mluvíme o fantazii, o imaginárnu. Ovšem i fantazie je přítomna v impresionálním vědomí, ovšem je přítomna pouze jako fantazie, nikoli jako evidence původní tvorby, tj. počitek. Ve vnímání je vždy obsaženo mínění, což známe z věty, v každém vjemu je obsaženo víc, než to, co vnímáme. Při evidenci i toto mínění ve vjemu musí získat platnost bezprostředního vjemu, tj. „tělesního zde a nyní“.

Hebrejské písmeno „šin“ znamená v sefirotickém pohledu „oheň“ a zobrazuje se jako jazyky ohně (tři jazyky planoucího ohně), výslovnost tohoto písmene „syčí“ podobně jako oheň. Písmeno „mem“ symbolizuje „vodu“, písmeno se zobrazuje uzavřeně symbolizujíc hloubku, hloubka je i slyšet – „mem“ vytváří echo, očekávání echa.

My bychom mohli dodat, písmena „tělesní“, proto z těchto písmen je možno tvořit ve velkém slova smyslu. Evidence je to, co je v nás, co je tělesné, proto o ní nemůžeme pochybovat, museli bychom pochybovat i o vlastní tělesní existenci.

V evidenci se transcendence stane imanencí, to je pravděpodobně základ víry, modality víry. Husserl k tomu říká: „Modalita víry v žádném případě nesouvisí se zpřítomněním nepřítomného, nýbrž kříží se s tím.“¹

Intencionalita „víry“ není tedy něco jednoduchého, dochází v ní ke křížení prezentace nepřítomného s evidencí zvláštního typu, jež musí být vždy nově a nově vydobývána, stále se nově rodí, jde o sérii pregnancí (početí). Víra není něco vytvořeného (Erzeugtes), ale je vždy tím, čemu Husserl říká „Urzeugung“ – původní tvorba, proto početí, rození, pregnancy.² Zde hraje evidence velmi zvláštní roli, dosud neprobádanou. Vědomí času (Zeitbewusstsein) patří k věci jako k celku, nikoli k jejímu obsahu. Věc trvá, protože všemi kusy toku cogitationes prochází jediná intence o této trvající věci, jež se sama konstituuje krytím opakujících se urimpresí dané věci, proto můžeme říci plným právem: „věci věční“. Trvání je výsledkem krytí mnoha stejných, či velmi podobných urimpresí téhož, je tedy výsledkem velmi složitého procesu, není prostě dáno jako odraz ve vědomí, stejně jako odraz věci v zrcadle. Proto i její pojmenovávání je výsledkem téhož procesu, jenž je analogicky vytvářen v podobnosti hlásek, slov atd. Nominalismus je těžko udržitelná gnozeologická výchozí pozice.

V evidenci nemohou „překážet“ inaktuální vlivy retencí a protencí, evidence je prožitkem ohraničenosti, jinak by to nemohla být jistota. Protože retence vždy pokazuje k další retenci a ta zase k další retenci, je nutné, aby evidentní prožitek byl zároveň jistotou průniku retencionálními odkazy až k počátku, proto evidence musí mít něco

společného s počátky. Inaktualita se stává „in actu“, tj. aktualitou. Proto je asi možné, že v posledních vteřinách je možno znovu prožívat takřka „celý život“.

Objektivní čas je dán skrz ztvrdlé věci kolem nás, jen skrz tyto relativní trvalosti je možné vnímat změny v objektivním čase, protože jediné ztvrdlé věci jsou tím, od čeho se odečítá čas. Nebýt věcí, nebylo by možno vnímat to, čemu říkáme objektivní čas. Stejně jako věci v objektivní realitě fungují jednoty (pojímání, Auffassungen) ve vnitřním vnímání. Kdyby jich nebylo, kdyby se jednoty obsahů nekonstituovaly, patrně by nebylo možné rozlišovat dříve, teď a potom, protože bychom byli přikováni jen k tomu, co by bylo právě prožíváno. Evidence je jakýsi průnik minulostí, je to průnik, který má index právě prožívané přítomnosti, přesto, že se jedná i o minulost.

Husserl velmi dobře zvolil příklad melodie pro pochopení těchto jednot. Melodii bychom si nepamatovali, kdybychom nebyli schopni retendovat jednotlivé odcházející tóny, ale my můžeme z mnoha tónů vytvořit jednotu melodie, dokonce celou melodii si pamatujeme jako jakousi singularitu, nikoli jako posloupnost jednotlivých tónů, pamatujeme si jako celek, jako kontinuitu.

I pojem vzniká podobným způsobem, je jednotou vzniklou krytím mnohými singulárními urimpresemi se stejným obsahem, díky vertikální intencionalitě působící v toku cogitationes. Husserl říká: „...jednoty trvání se konstituují skrz vertikální řady časového diagramu.“³

Retenci vděčíme tedy za to, že můžeme o své minulosti přemýšlet jako o objektu, tj. že nám patří minulost. Také můžeme vykonávat kladoucí soudy, tj. soudy o aktech v našem toku cogitationes, víme např. o tom, že se nám někdo líbí a druhý, že se nám nelíbí apod. Každý předmět je nám dán ve zpětném pohledu v toku cogitationes,

tj. v attentionálním modu. Říká-li např. Patočka, že dění je dřívější než bytí, pak má na mysli, že bytí je zastavené dění, díky možnosti retendovat uplynulé.

Logické útvary jsou také ideální jednoty, konstituované krytím obrovského množství retencí, z nichž se vynořily tyto zvláštní entity. Logické útvary nevznikají jako zážitky či počitky, jsou to konstituty zvláštního stupně, vzniklé pasivní i aktivní syntetickou činností ve vertikální intencionalitě našeho toku cogitationes.

Do každého vnímaného předmětu započítáváme i to, co nevidíme (např. zadní strana kostky). Vždy vnímáme víc než vidíme, protože obsahují komponenty, vzniklé variováním retencí.

Evidence logických útvarů se liší od evidence psychických zážitků, protože logické útvary jsou ideální konstituty vysokého stupně, zatímco psychické zážitky jsou vytvořeny spontaneitou, vzniklou na základě naprosto nahodilých podmínek dané situace. Logické útvary se nekonstitují z psychických zážitků, i když psychické zážitky mohou dokumentovat vysvětlení funkcí logických útvarů.

Psychické zážitky jsou především reálné obsažnosti, jsou obklopeny „dvorcem“ retencionalit a protencionalit, a proto mají v sobě jistou neurčitost a vágnost. Ideální předmětnosti jsou vždy výsledkem kontrolovatelné syntézy, noeticko-noematické, jejich evidence je jiného typu. Rozlišení mezi tím, jak je předmět intendován, a tím, co je předmět, musí být součástí evidence.

V problematice evidentního poznání je důležité toto rozlišení na to „co?“ a na „jak?“

Nejlepší by bylo, kdyby evidence se naplnila jak v noezi, tak v noematu, ale to není vždy možné. V případě zážitků jsou noeze plné nejrozličnějších temných součástí, které vstupují do smyslu daného noematu, proto je evidence těchto zážitků těžko reprodukovatelná.

Je možné pouze něco podobného navodit v prožívání toho druhého, tj. umožnit mu pregnanci, o níž mám právo se domnívat, že se podobá té mé. To je podstata iniciačních technik. Noezy věty „a je menší než b“ a noezy věty „b je větší než a“ jsou různé, přesto vyústí do stejného noematického jádra, dokonce i noezy vstupující do tohoto noematu nesou stejný význam, i když se liší svou podobou, věty se vztahují k témuž předmětu každá jiným způsobem. Podle Husserla obě věty se liší svým významem, podle Fregy se obě věty liší svým smyslem a shodují se svým významem. To nevede k evidenci obou vět.

Do každého vnímaného předmětu započítáváme i to, co nevidíme (např. zadní strana kostky). Vždy vnímáme víc než vidíme, protence obsahují komponenty, jimž říkáme očekávací intence – „předvzpomínky“. V prožitku evidence musejí být i protence dány v jejich „samosti“, v jejich „takovosti“, v „tělesnosti“.

„Sytý hladovému nevěří“, tvrdí české přísloví. Proč? Odpověď je jednoduchá. Sytý neví, co je bolest z hladu, necítí bolest tělesně, hlad mu není dán evidentně, jen zprostředkovaně, tj. přes představu hladu, a ta je něco naprosto jiného než bezprostřední evidence hladu.

Signitivní náznakové intence musejí být vyplněny perceptivními intencemi, významovými intencemi (z hlediska Husserlova). Perceptivní intence jsou tělesněním, pak můžeme mluvit o platnosti evidentního prožívání. Přítomnost věci v evidentním prožitku nesmí být zprostředkována, musí být přímá. Vyplnění signitivní intence intuitivním obsahem, tj. přímo prožívaným obsahem, takřka tělesným obsahem, je evidencí. Proces vyplnění může být odstupňován, část může být intuice a část jen imaginace, pak takové vyplnění může vytvářet dojem evidence, ale není.

Čisté „Vorhandensein“ (aparentní danost věcí) ještě nemůže být evidentním prožíváním, protože schází zde percepce percepce, tj. apercepce. Vědět o tom, že vnímané je předmětem, jenž platí současně i pro tisíc jiných vnímaností, znamená, že percipujeme percipovaný obsah a do protencí vstupuje element získaný pasivní syntézou, jenž se zároveň protenduje do vnímané věci. Chybí-li tato součást ve vnímání, je znemožněna i nominalizace věci, protože nemůže být pochopena jako oddělená od ostatního světa. Apercipující akty vstupují do vnímání, aniž by byly uvědoměny, patří také do evidence.

Každá představa o věci, suplující věc samu v její originální danosti, nás oddaluje od evidence, tj. od jistoty. Původní jistotu zakládá složitá zkušenost „domova“, evidenci tohoto druhu brání zpředměťňování představou, jež se objevuje ve vědách velmi často, zcela vládne v oblasti doxá, tj. v oblasti zdání. Vědět o jinakosti, znamená vědět o ní evidentně, tj. dokázat prožít její tělesnost jako něco naprosto odlišného, ale legitimního.

Plná shoda mezi míněným a daným je podstatou evidence. Kladoucí intence musí být vyplněna. Logická evidence afikuje jen objektivně ideální podmínky, tj. vyprázdněné podstaty mající podobu toho, co jediné je „clarae et distinctae“. To, jak fakticky přicházíme ke stavu pocitu evidence, to nám logika již nemůže dát. Evidence není akcesorickým aktem, který by se dal na něco navěsit, evidence je prostě dána vyplněním signitivní intence.

Celý problém je skryt v procesu vyplňování. Postupné vyplňování signitivní intence intuitivním názorem skrývá v sobě nebezpečí klamu.

„Pětka“ není počítání do pěti, není to výsledek koligace, adice, evidence „pětky“ není dána posloupností, postupností, ale jedná se o jednorázový akt, i jednorázovou danost.

Každý pojem vzniká syntézou, velmi komplikovanou, přesto identifikace – evidence pojmu nepotřebuje procházet touto velmi obtížnou cestou vznikání. Evidence obsažená v porozumění pojmu nepotřebuje opisovat cestu konstituování pojmu. To, že je evidence pojmového porozumění jednorázovým aktem, je asi také příčinou striktního nominalistického chápání světa, což je skutečně myšlením ve smyslu *hysteron proteron* (pozdější je dřívější).

Prostý akt smyslového vnímání je dán jakoby jedním úderem. Tak tomu je i při evidenci. Tento úder je založen i na noetických aktech, vcházejících do adekvátního noematu bez překážek, volně, prostě, jistě – jakoby úderem. Na tom se musí podílet i kategoriální akt, pokud není předem vytvořen, maří se možnost prožívat evidenci. Možnost vnímat smyslové předměty v tomto jediném prostém úderu je předpokladem pro platnost evidence, pro možnost evidence. Reprezentant vyplňuje signitivní akty, je základem intuice, základem vyplnění signitivní intence. V případě vnějšího smyslového názoru jsou to počítky z vnějších věcí. Ke každé evidenci náleží reprezentant vyplňující prázdno náznaku (*signum*). Zde je kámen úrazu, zde se ukazuje nesnadnost „vlastnit“ evidenci. Reprezentant je skryt, je aletheticky skryt. Jeho odkrytí musí být „vytržením“ ze zahalenosti, „vyrvání“ ze skrytosti. Proto jen ten, kdo má odvalu, může se dát cestou z jeskyně. V tom je podstata problému. Není snadné prožívat evidenci, překázejí nám představy o věcech, které právě zahalují ono „*Zu den Sachen selbst!*“ Věci samé dostat před oči rozumu, vnitřního vhledu (*Wesenschau*), to je ten největší problém. Mnoho lidí pouze „mlží“, nabízejí místo věcí představy o nich, nedělají to ze zlé vůle, jen si myslí, že věci jsou představy o nich. Nejvíce se „mlží“ z polovzdělanosti, z přemíry *hybris*, ze snahy se zviditelnit. Vědy zahrnují ubohého studentského konzumenta spoustou falešných představ, proto vznikla fenomenologie, proto se Descartes kdysi odhodlal k samotě svého přemítání.

„Zu den Sachen selbst!“ – není nic jiného než snaha ukotvit myšlení v evidenci. Ideality, jež jsou v imanentní transcendenci, tj. v protencionalitě a retencionalitě našeho intencionálního života, se probouzejí k svému životu jedině, když jsou k tomu vyprovokovány skrz počítky z vnějšku k nám přicházející. Ideality „spí“ v retencionalitě a protencionalitě (v imanentní transcendenci), musejí být vyvolány, v tom je podstata výchovy i vzdělávání. Syntéza mezi míněným a vyplněním se stává aktuální, je in actu. Význam se vytváří jak komponentami noeze, tak i reprezentantem ve vyplnění. Proto se Husserl liší od Frege, jehož význam je pouze v noematu, noeze (smysl) je pouze cestou k němu mířící.

Mohli bychom říci, Husserl činí subjekt odpovědným za stav světa v poznávacím procesu, kdežto Frege věří, že významy jsou pouze odhalovány jako danosti na nás fakticky nezávislé.

V apriorním poznání jde také o to, přivést věc v její samosti před zrak „vnitřního oka rozumu“ a vyplnit tak očekávací, signitivní intenci, hledající své vyplnění. Proto jsou ideality, obecniny u Husserla zároveň singularitami a v tomto bodě se Husserlovo myšlení přibližuje k nominalistickému. Jak jsme ukázali výše, „pětka“ není naše počítání do pěti, je to samostatná jednotka našeho myšlení, vyplnění signitivní intence autonomní singularitou „pětky“ nikoli představy o počítání do pěti. To nám pak umožňuje velmi rychle využívat tyto „věci“ našeho myšlení. Matematický duch je právě proto matematickým, že má schopnost měnit procesuality a syntézy na singularní platnosti, které pak umožňují operace vyššího řádu. To souvisí s teorií pozornosti, jež se v této souvislosti dotýká jednoduchých idealit vyššího řádu, jež jsou vnímány jako jednoduchosti, singularity, nikoli jako syntetické procesuality s komplikovaným obsahem. Proto je možno rozdělovat pozornost i v situaci velmi náročné, i když je subjekt afikován obrovským množstvím nesourodých podnětů. I v této situaci někteří zůstávají v

klidu a nepodlehnu destruuujícímu vlivu agrese přicházející z vnějšku. Je to proto, že jejich pozornost je řízena ideálními konstituty, vzniklými velmi složitě, ale v konečném důsledku vystupují tyto ideálie jako jednoduchosti, singularity, jako velmi jednoduché věci vnitřního vnímání. Tento „anglický klid“ není nic jiného než projev vnitřního pořádku, vnitřní jistoty, vnitřní evidence, tedy signitivní intence v toku cogitationes byla vyplněna reprezentantem vyššího řádu ze syntéz vzniklých pasivně i aktivně. I v tomto případě však otevírací stimul přišel z vnějšku, proto jsme výše hovořili o agresi podnětů zvenčí.

Aby všeobecnost byla singularitou, musí být samostatná, pak získá kategoriální platnost. Nesamostatnost je nehotovost, je to vlastně představa o věci, nikoli věc ve své samosti. Proto všeobecnosti nemohou být atributy smyslových věcí. Nárok na samostatnost všeobecností je Husserlovou velkou předností.

Kategorie je vygenerována přes velkou komplikovanost její konstituce v pasivních i aktivních syntézách, ale je samostatná, sama se sebou si vystačující. Je to věc ve své samosti.

Fantazie vzniká v pojetí signitivní intence, tato uvolněnost, variabilita je jejím základem. Je možno v našich retencích „plavat“, jak tvrdí Husserl na mnohých místech. Co se děje s retencemi a protencemi duševně nemocných? Získávají evidenci tam, kde my, tzv. normální, ji nemáme. Co v nás řídí tento proces? Eidetické singularity také nejsou vzniklé jedním rázem, ale složitým procesem krytí retencí a následnou projekcí tohoto výsledku do možností setkávání s reálným světem. Syntéza krytí vzniká i pasivně, to je to, co měl na mysli Heidegger, když si stěžoval na to, že „ono to nějak ve mně myslí!“ Abstrakce mohou vznikat vyzvednutím obsahových momentů, rysů jednotlivých retencí, pak získáváme vyplněné abstrakce, vyplněné podstaty anebo vyzvednutím marga (obrysu)

retencí vznikají podstaty formální – vyprázdněné. Tyto vyprázdněné podstaty formálního typu se jeví jako produkt syntézy, nikoli jako produkt smyslového podkladu. Zde je také rozdíl mezi myšlením *more geometrico* a mezi podstatami v jejich vyplněnosti. Geometrické útvary jsou vyprázdněné, jejich evidence je úplně jiného typu než evidence vyplněných podstat. Vyplněnou podstatou je např. fenomén domova, vyprázdněnou podstatou je např. fenomén trojúhelníku. Zaměřují-li se tyto podstaty, dochází ke zkreslování skutečnosti, k znásilňování skutečnosti. Pak je např. člověk pochopen pouze jako bytost biologická či fyzikální nebo dokonce jako monada chemického charakteru, zde se otvírá pole možností redukce a tím i reifikace, která provází nejintenzivněji přírodní vědy o člověku. Proto může být člověk a jeho podstata v některých případech suplován číslem vytetovaným na zápěstí či genovým zápisem, zakládajícím jeho singularitu a neopakovatelnost. Osudná záměna evidence vyprázdněných podstat za evidenci vyplněných podstat vede k tomu, čemu říká Heidegger „Gestell“. Tento myšlenkový zkrat se velmi obtížně vysvětluje právě vědcům, kteří dávají jednoznačně přednost pouze evidenci vyprázdněných podstat. Stejně tak jako není pravda, že by ideje byly pouze formy (jako je o tom přesvědčen Popper),⁴ stejně tak neplatí, že by podstata člověka byla ponovatelná margináliemi chemického, fyzikálního či biologického charakteru. Tato hlediska vedou jednoznačně k vyprázdnění podstatných obsahových rysů, ulpívají na vyprázdněných tvarovostech, jež jsou pochopitelně „*clarae et distinctae*“.

Ernst Tugendhat v této souvislosti mluví o pointující a ideující abstrakci.⁵

Obsah všeobecniny – obecniny se nenechá nalézt ani ve smyslové věci, ani v transcendentní imanenci jako ideelní danost. Tento obsah (*Wasgehalt* – *Qidditas*) se dá nalézt pouze při konstituování syntézy

mezi ideálním elementem v noezi a noematem, tvořeným smyslovou věcí z vnějšku. Vnějšek funguje jako podněcovatel otvírání toho, čemu říkáme Wasgehalt. Tedy obsah všeobecniny se ukáže jen v syntéze noeticko-noematické, v tomto výkonu, proto jen v tomto výkonu můžeme prožívat evidentně tento obsah (Wasgehalt). Evidence je zakusitelná jen při výkonu vyplnění signitivní intence obsažené v noezi s noematickým korelátem, do něhož noeze přechází, konstituuje tak význam, který pak máme před sebou jako věc, o níž běží. Tento moment ukazování se jen při výkonu, fixuje pragmatický noetický postoj ve vztahu k pravdivosti poznání. Evidence je výkon, stejně jako život je výkon, cesta, pohyb, činnost.

Ernst Tugendhat mluví o motivující možnosti, pokud se dotýká problému noematu v syntéze signitivní intence s vyplňujícím intuitivním aktem. Psycholog by zmínil motivaci a její úlohu při prožívání evidence.

Problém je, jako všude a vždy, s negací. Možnost nemůže mít protiklad. Protiklad se týká možnosti a skutečnosti, ale možnost sama o sobě nemá protiklad. Tím je ovšem evidence možnosti okleštěna, protože apodiktická evidence musí obsahovat nejen jistotu o věci samé, ale také jistotu o tom, že opačná – protikladná možnost je nemožná. Tento postup je v případě „adequatio rei et intellectus“ možný jedině a pouze u věcí majících pozici, tj. u tzv. reálných věcí. Negativní všeobecné soudy se však pravdivostně zjistit nedají, protože zde není možná adekvace. Adekvace potřebuje realitu, tato teorie pravdy (Tomáše Akvinského a celé dlouhé řady ostatních) se nedá použít na soudy všeobecné a negativní, tj. koneckonců na soudy o možnosti. K tomu by např. Hegel mohl dodat, sama možnost může být protikladem k nutnosti, což je ovšem striktní uplatnění hlediska vycházející z předpokladu základní protikladnosti mezi skutečným a myšleným. Ne-možnost nebo nutnost je protikladem k možnosti? Zde se rozvírá problém těch,

kteří jsou tzv. naivními realisty a těmi, kteří si dobře uvědomují, že „vystoupit z našeho vědomí“ v podstatě nelze. Intence a vyplnění patří ke smyslu pravdy. Co se vyplňuje u možností? Jak tedy zajistit evidenci možností? Čím vyplnit očekávací intenci? Co se odkrývá v případě možností? Všichni víme, že je lehčí říci, co krása není, nežli co krása je. Stejně je tomu tak s dobrem, vědění o nevědění dobra je znakem moudrosti. V těchto případech naprosto selhává teorie shody myšleného se skutečným, přesto tázání tohoto druhu jsou důležitější než všechny ostatní. Možnost a negace spolu nějak souvisí velmi temným způsobem, jenž se pokoušeli rozplést mnozí, Parmenides, Hegel, Nietzsche, Heidegger a mnoho méně známých.

To, co má platnost objektu, nemusí být ještě „Tatsache“ (skutečnost), může to být fantazijní představa, nebo matematická forma zákona ve formě myšlenky. Evidence obojího se vykonává vyplněním signitivní intence. První vyplnění je dáno smyslovým názorem, druhé vyplnění je dáno intuitivním názorem, vzhledem rozumu samého.

Každá implicitní vlastnost, náležející předmětu, se nazývá kvalita. I ona je evidentní. Psychologismus se domnívá, že vše myslitelné je skutečným předmětem, v tom se mýlí. Husserl by mluvil o tzv. reální imanenci. Zde nemůžeme realizovat evidenci, protože mnoho předmětností je jen v mysli a nikoli v reálním či reálném světě. Existující věc ex-sistuje, přebývá buď v reálném světě nebo v imanenci vědomí, ale v imanenci může být jako předmětnost s platností pro mnohá vědomí, tj. může mít objektivní platnost. Je-li pravda, že lež je odvozenou činností, předpokládající platnost pravdy, pak i evidence lži je možná jen jako odvozená činnost od evidence pravdy. Ale jak známo, evidence o pravdivém obsahu musí být zároveň evidencí o nemožnosti opaku tohoto obsahu. Tedy jde o evidence pozice i o evidenci negace této pozice a to zároveň. Komplikovanost je v tom, že vztah mezi pravdou a lží není vztah

symetrický, to je rozdíl od Hegela, jenž předpokládá že každé zdání (Schein) je logickým protikladem pravdivého obsahu, jinými slovy víme-li o zdání, víme i o pravdě, protože ta je přímým opakem zdání. Naučme se rozpoznávat zdání a máme pravdu jako na dlani.

Jean Francois Lyotard je přesvědčen, že, cituji: „Vždycky existuje něco předreflexivního, něco nereflektovaného, něco předpredikativního, něco oč reflexe, věda se opírá, a co věda vždycky obratně skryje, když chce zdůvodnit sebe sama.“⁶

Vždycky je v našem poznávání něco nepoznatelného, co zakrýváme, jak potom můžeme mluvit o evidenci?